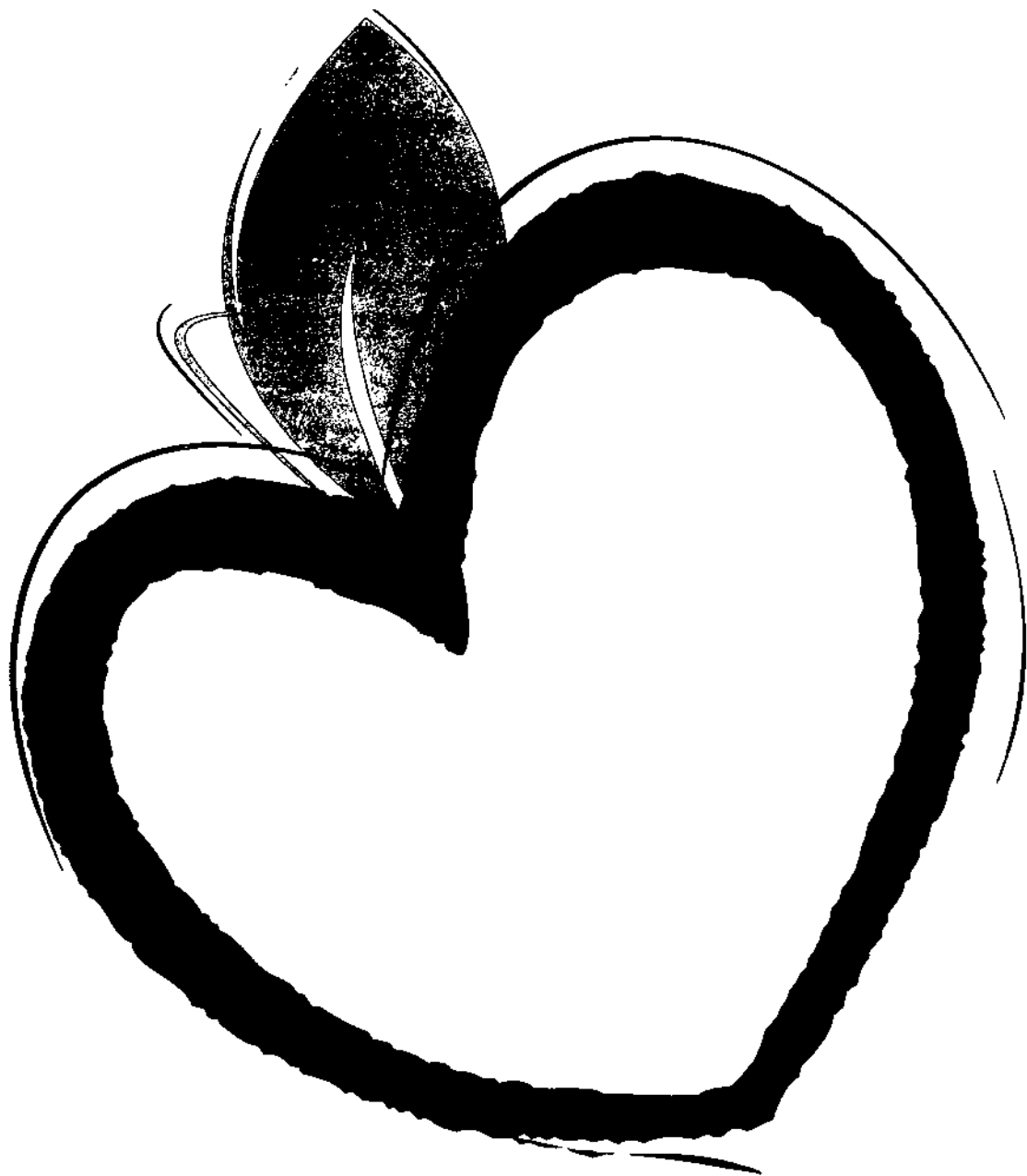

نام کتاب: قافیه و عروض - نقد ادبی

ناشر: خیلی سبز

مؤلف: عباس براری جیرندهی

مؤلف یار: مریم ایران دوست

ویراستار و مشاور علمی: ریحانه روحانی رانکوهی

ویراستاران: نیلوفر فلاحتی - زهرا تقی زاده علی اکبری - مهسا مکی علمداری

حروف چینی: زهرا دادمهر

صفحه آرای: مهدی عسگری

لیتوگرافی: راین

چاپ و صحافی: آریاک

نوبت چاپ: اول - ۸۹

تیراژ: ۵۰۰۰ جلد

قیمت: ۷۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۰۶-۵۹-۴

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۶۵۲۱۳ - ۶۶۴۶۵۱۷۷

سندوق پستی: ۱۴۱۵۵ - ۸۱۷۷

Site: www.kheiliii.com

SMS : 0935 491 01 01

سرشناسه: براری جیرندهی، عباس، ۱۳۹۶.

عنوان و نام پدیدآور: قافیه و عروض - نقد ادبی / مؤلف: عباس براری جیرندهی

مشخصات نشر: تهران: خیلی سبز، ۱۳۸۹

مشخصات ظاهری: ۳۰۴ ص / مضمون - نمودار.

شابک: ۷۰۰۰۰ رمال: ۴-۵۹-۵۵۰۶-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: -- راهنمای آموزشی (متوسطه)

موضوع: -- آزمون ها و تمرین ها (متوسطه)

ردمبندی کنگره: ۲۱۲۸۹ ق ۴۲۲ - I.B۲۲۵۲

ردمبندی دیوبی: ۳۷۸/۱۶۶۴

شماره کتابشناسی ملی: ۲۱۰۳۹۷۵

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است و هیچ شخص حقیقی یا حقوقی حق چاپ و برداشت تمام یا قسمتی از

اثر را به صورت چاپ، فتوکپی، جزوه و حتی دست نویس ندارد و متخلفین به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون

حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

راستی تا یادم نرفته اگر در مورد این کتاب سؤال، پیشنهاد و یا انتقاری دارید فوشمال می شویم آن ها را به ما هم بگویید.

و یا از طریق سایت ما

یا از طریق

از طریق

از این که وقت نکردم مقدمه‌ی درست و درمانی برای این کتاب مهم بنویسم ناراحتم؛ شما به بزرگواریتان ببخشید. انشاء... در چاپ‌های بعدی این کتاب و کتاب‌های دیگر رشته‌ی انسانی جبران می‌کنم.

هر چه گفتیم جز حکایت دوست	در همه عمسر از آن پشیمانیم
سعدیا بسی وجود صحبت یار	همه عالم به هیچ نستانیم

به نظرم دارد یک اتفاق در مورد 'دبیاب و آموزش آن می‌افتد. قدیم‌ها، وقتی یکی عاشق یکی دیگه می‌رفت! حس شاعریش گل می‌کرد و در فراق و برای رسیدن به معشوقش شعر می‌گفت. بدون این که بداند فاعل و مفعول و این‌ها چی هستند. اما امروز در آموزش ادبیات همان شعر را می‌گذارند و می‌خوانند و فاعل و مفعول و مفعول و ردیف و قافیه و وزن و خلاصه همه چیزش را درمی‌آورند بدون آن که یادی بکنند از عشق و درکی.

کتاب «قافیه و عروض - نقد ادبی» یکی از منابع مهم و شاید مهم‌ترین کتاب برای رشته‌ی علوم انسانی در دروس تخصصی ادبیات باشد، که آموزش آن نوعی فن و هنر محسوب می‌شود و تقریباً ۳۰ درصد سؤالات اختصاصی انسانی از این کتاب است. (۹ سؤال از ۳۰ سؤال) و البته آموزش این علم اگر حرفه‌ای صورت بگیرد بسیار آسان است!

یادش به‌خیر، ترم آخر دوره‌ی کارشناسی بودم در سال ۷۱، با این‌که درس عروض را با نمره‌ی عالی پاس کرده بودم ولی چیزی گیرم نیامده بود! روزی در پایان یکی از کلاس‌ها، استاد بزرگوار و فاضلم دکتر فاضلی درباره‌ی هماهنگی وزن با محتوا سخن می‌گفت و همان‌طور که بیتی از شاهنامه را می‌خواند، با دستش حرکات شمشیروار و حماسی فاعولن فاعولن را نشان می‌داد، انگار میدان جنگ واقعی بود! بعد از پایان سخنان ایشان به سبک گلایه و با احترام مطرح کردم که عروض را با فلان استاد پاس کرده‌ام ولی هنوز آن‌گونه که دلم می‌خواهد نیاموخته‌ام، استاد فرمودند که در دانشگاه آزاد کلاس عروض دارد، سری به آن جا بزنم و در آن کلاس شرکت کنم، من هم وقت را غنیمت شمردم و بیشترین بهره را از آن کلاس بردم و شمه‌ای از آن آموزش علمی را در این کتاب آوردم:

«گر بریسی بحر را در کوزه‌ای چنبد گنج‌د؟ قسمت یک روزه‌ای،

روزی از ایشان پرسیدم که راز موفقیت شما در تدریس چیست؟ خنده‌زنان شعری از صائب خواند:

«مدتی چون غنچه در خون جگر پیچیده‌ام تا در این گلزار چون گل یک دهن خندیده‌ام،

البته اگر به سایت دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه گیلان مراجعه کنید، هنوز خنده‌ی ایشان قابل رؤیت است! خنده‌شان مستدام باد.

○ یادی از ابونصر فراهی

تنها فرهنگ مختصر دوزبانه (عربی - فارسی) که از قرن هفتم هجری در مدارس علوم دینی مورد استفاده قرار گرفته و هنوز هم طالب دارد، کتاب «نصاب‌الصبيان» است. این کتاب در اصل مشتمل بر دویست بیت بود و به همین علت مؤلف، نام آن را «نصاب» گذاشت، و این تسمیه، از حد نصاب در زکات نقره گرفته شده، چون هرگاه تعداد سکه‌های نقره به دویست برسد، زکات به آن تعلق می‌گیرد و عدد دویست را حد نصاب شرعی گویند، البته ابیات آن با گذشت زمان به ۵۴۰ بیت رسید. موضوع این کتاب واژه‌های مورد نیاز مبتدیان و در عین حال بحور گوناگون علم عروض است که به قصد معرفی این کتاب چند بیتی از بحر رجز نقل می‌شود:

دای ماه‌روی خرگهی، وی دلبر شیرین‌دهان	خورشیدرویان را شده ذکر لبست و رد زبانه
مستفعِلن مستفعِلن مستفعِلن مستفعِلن	این است تقطیع رجز، برخوان چو بلبل هر زمان
میزان: ترازو، جمل: بار و وقر، خرواری بود	فلک و سفینه، جاریه، کشتی، شیراعش، بادبان
غی و ضلالت، گمراهی، بغض و عداوت، دشمنی	تلقا: جهت، قرآن، نبی، تبیان، بیان، آیت، نشان،

منظور از نقل این ابیات این بود که بگوییم، بهترین راه آموزش عروض، آموزش سماعی آن است.

○ آموزش سماعی عروض

به قول مولانا «آدمی فربه شود از راه گوش» برای این‌که بر وزن عروض مسلط باشیم باید شعر بخوانیم و درست هم بخوانیم؛ مثلاً، شعری از حافظ، مولانا^۱ و یا هر شاعر دیگری را وزن‌یابی کنیم و به یکی از اشکال زیر (ترجیحاً اولی!) بخوانیم تا وزن در ذهن ما جا بیفتد و بعد از ممارست و تمرین به جایی برسیم که با خواندن یا شنیدن شعر، وزن در ذهن ما تداعی شود، مثلاً:

دل می ر	وَد رِ دستم	صاحب د	لان خدا را	دردا ک	را ز پنهان	خا هد ش	دا ش کارا
مفعول	فاعلاتن	مفعول	فاعلاتن	مفعول	فاعلاتن	مفعول	فاعلاتن
تَن تَن ت	تَن تَن تَن	تَن تَن ت	تَن تَن تَن	تَن تَن ت	تَن تَن تَن	تَن تَن ت	تَن تَن تَن
تَق تَق ت	تَق تَق تَق	تَق تَق ت	تَق تَق تَق	تَق تَق ت	تَق تَق تَق	تَق تَق ت	تَق تَق تَق
دام دام دا	رام را رام رام	دام دام دا	رام را رام رام	دام دام دا	رام را رام رام	دام دام دا	رام را رام رام

۱- نصاب‌الصبيان، ابونصر فراهی، انتشارات مجمع علمی اسلامی، ۱۳۷۴، صص ۷۲ و ۷۳.

۲- در کتاب گران سنگ «غزلیات شمس تبریز، دکتر شفیعی کدکنی، تهران، سخن، ۱۳۸۷» فهرست مطلع غزل‌ها بر اساس اوزان، مشخص شده است.

ای بباد شرطه برخیز، مفعول فاعلاتن
مفعول فاعلاتن، مفعول فاعلاتن

کشتی شکستگانیم، مفعول فاعلاتن
باشد که باز بینیم، دیدار آشنا را

افسانه است و افسون، تن تن تن تن تن تن
تن تن تن تن تن تن، تن تن تن تن تن تن

دهروزه مهر گردون، تن تن تن تن تن تن
نیکی به جای یاران فرصت شمار یارا

شکرانه‌ی سلامت، تن تن تن تن تن تن
تن تن تن تن تن تن، تن تن تن تن تن تن

ای صاحب کرامت، تن تن تن تن تن تن
روزی تفقدی کن، درویش بی‌نوا را

تفسیر این دو حرف است، دام رام دا رام
دام رام دا رام، دام رام دا رام، دام رام دا رام

آسایش دو گیتی، دام رام دا رام دا رام رام
با دوستان مسرّت با دشمنان مدارا

تشکر و قدردانی

ابتدا از مؤلف یار خویم، مریم ایران‌دوست تشکر می‌کنم که با پی‌گیری‌های دقیق خود، در کمال‌یافتن این کتاب نقش مهمی داشتند و خانم زهرا دادمهر که با دقت و صفت‌نشدن کار طاقت‌فرسای حروف‌چینی و آقای مهدی عسگری که کار صفحه‌آرایی و صفحه‌بندی کتاب را بر عهده داشتند، از سرکار خانم استاد ریحانه‌ی روحانی رانکوهی که ویراستار و مشاور علمی این کتاب بودند تشکر ویژه دارم و نیز از خانم‌ها نیلوفر فلاحتی، مهسا مکی علمداری و زهرا تقی‌زاده‌علی‌اکبری و آقای سامان بیگدلی برای زحماتی که در ویرایش کتاب کشیدند و خانم متین عربانی که کار بازخوانی کتاب را بر عهده داشتند، تشکر و قدردانی می‌نمایم و از خانم‌ها اصولی و آریافخر برای هدایت گروه بالا و در پایان از زحمات جناب دکتر ابوذر نصری و دکتر کمیل نصری که پی‌گیر تألیف کتابی کامل و عالی برای داوطلبان رشته‌ی انسانی بودند، بی‌نهایت سپاسگزارم.

موفق و باشد

فهرست

موضوع	تست‌ها	پاسخ‌نامه‌ی تشریحی
قافیه	۹	۱۲۷
تقطیع	۲۰	۱۴۱
اختیارات	۲۸	۱۵۲
نام‌گذاری اوزان	۳۷	۱۶۸
گروه‌های وزنی (گروه‌بندی اوزان)	۴۶	۱۸۹
اوزان دوری	۵۸	۲۱۲
اوزان مثنوی و هماهنگی وزن و محتوی	۶۷	۲۲۳
نقد ادبی	۸۰	۲۳۳
آزمون‌ها	۸۶	۲۴۹

